

W

8

серпень
1971

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

факти, роблять висновки, сплановують свої дії, придумують невеликі оповідання, складають розповідь за картиною, переказують художній текст, правильно ставлять запитання, чітко відповідають. Оволодівши першими елементами грамоти, читають слова і короткі речення. У дітей розвинений слух та слухова увага, вони виділяють на слух звуки людської мови зі слова, складу.

Діти ознайомлені з зошитом, володіють просторовими уявленнями, мають розвинений окомір, правильно тримають олівець, ручку, знають багато віршів, казок, оповідань.

Добре розвинене і їхнє математичне мислення, вони лічать за допомогою різних аналізаторів, розв'язують приклади на додавання і віднімання, застосовуючи цифри, знаки арифметичних дій, поєднують

лічбу з вимірюванням, знають геометричні форми і фігури, розрізняють і називають їх.

Колишні вихованці садка самостійні, організовані, працьовиті, добре почувають себе в колективі. Вони вміють організувати свій вільний час на перерві — самі влаштовують різні ігри, розваги, танцюють, співають. Активну участь беруть вони в художній самодіяльності.

Працівники дитячого садка задоволені успіхами своїх вихованців. Вони впевнені — цьогорічні випускники теж вчитимуться сумлінно і наполегливо.

Самовіддана праця колективу Соболівського дошкільного закладу зробила його зразковим. Досвід цього дитячого садка цікавий і вартий наслідування.

Т. Я. КОПТЄВА,

завідуюча яслами-садком № 16 м. Ровно

Спостереження і праця дітей в природі

З малих літ діти виявляють великий інтерес до природи, пильно придивляються до навколишнього. Допитливим дитячим розумом вони прагнуть проникнути в таємниці природи, збагнути її закономірності.

Програма виховання в дитячому садку ставить перед дошкільними працівниками завдання планомірно формувати у дітей елементи матеріалістичного розуміння природних явищ, розкривати найпростіші взаємозв'язки і взаємозалежності між ними, привчати дошкільнят до поточної праці в природі.

У нашому дитячому садку є всі умови для організації такої роботи. Ділянка дошкільного закладу займає площу в 1,2 га. Тут ростуть яблуні, груші, сливи, абрикоси, вишні та багато декоративних дерев і кущів — каштан, акація, гостролистий клен, калина, дуб, горобина, черемха. Створено два куточки лісу, де прижилися ялини, дубки, берізки та кілька кущів ліщини. У їхньому затінку ростуть суниці, фіалки, папороть, шипшина.

На ділянці посаджено близько двохсот кущів троянд, багато однорічних і багаторічних квітів — дельфініуми, флокси, тюльпани, примули, сальвії, айстри, гвоздики та ін. Через це з ранньої весни і до пізньої осені наша ділянка нагадує суцільний квітник. А взимку на білому снігу яскраво виділяються червоними гронами горобина й калина. Дитячий садок має теплицю, що дає змогу організувати працю і спостереження за розвитком рослин протягом цілого року.

Уважно проаналізувавши завдання по ознайомленню дітей з природою, вихователі намітили систему спостережень і праці дітей в природі на кожний сезон з тим, щоб продемонструвати залежність розвитку рослин від зовнішніх умов, показати, що вони мають друзів і ворогів, ознайомити з процесом розмноження рослин та впливом людської праці на їхній розвиток.

Як тільки сходить сніг, починаємо роботу на городах і квітниках, готуємо ґрунт до сівби. Сіємо моркву, буряки, квасолю, огірки, виса-

джуємо розсаду помідорів і капусти, а також коренеплоди городніх культур для одержання насіння. Висіваємо насіння літніх квітів, а коли настане справжнє тепло, висаджуємо розсаду цих самих квітів, вирощену в теплиці дітьми підготовчої групи.

Щодня дошкільнята разом з вихователями обходять квітники і грядки. Вони спостерігають за сходами, розвитком висадженої розсади, відмічають появу пуп'янків і перших квітів. Розрізняють першу зав'язь плодів: у огірків — довгий відросток, на кінці якого тримається ще квіточка; у помідорів зав'язь кругла; плодів редису, моркви, буряків, картоплі не видно — вони ростуть у землі. Разом з дітьми вихователі визначають, яку роботу треба виконати сьогодні на грядках і квітниках, що зробити в першу чергу і в яку пору дня (прополоти рослини можна вдень, а полити краще увечері).

Особливо переконливі такі спостереження після вихідних і святкових днів, коли внаслідок перерви у догляді за рослинами відбуваються легко помітні зміни: ґрунт сухий, листя на деяких рослинах, зокрема огірках, опустилося. Вихователька пропонує дітям самостійно визначи-

ти, чому це сталося. Далі радить полити огірки, а під час прогулянки після занять ще раз веде їх на город подивитися, які тепер рослини. Діти дивуються: вранці листочки були опущені, а зараз знову піднялися. Таким чином дошкільнята підводять до висновку: рослини посвіжішали тому, що вранці їх полили.

Проводячи спостереження на городі, вихователька пропонує дітям визначити на дотик, яка земля: пухка чи тверда?

— Тверда, — відповідають діти, — навіть колюча.

— Коли земля пересихає, вона стає твердою, шорсткою. На ній зверху утворюється суха кірка, яка перешкоджає доступові повітря до коріння. Через це рослина погано росте. Для того, щоб до коріння надходило повітря, землю треба розпушувати. Роблять це ось так, — і вихователька показує, як треба працювати сапкою.

Діти люблять розпушувати землю, самі пропонують зробити це на клумбах або на грядках.

Вихованці підготовчої групи вже мають певні навички догляду за рослинами. Тому вихователька дедалі частіше доручає їм самим вирішити, яку роботу треба виконати сьогодні, а яку можна відкласти на

Старанно підв'язують діти помідори.

наступні дні. Наприклад, ранком після вихідного дня дітям запропонували оглянути рослини і визначити, що слід робити.

— Полити,— відповіли вони.

— Усі рослини треба зараз поливати чи лише деякі?

— Цинерарію треба полити негайно: у неї листочки зів'яли.

— Правильно, діти, це ми зараз і зробимо. А всі інші квіти і помідори полемо після занять.

Так, організовуючи спостереження за розвитком рослин, вихователька підводить дітей до розуміння того, що для їхнього росту потрібна вода.

Цікаві й корисні спостереження проводять вихователі, щоб показати дітям значення сонця і світла для розвитку рослин. З цією метою дошкільнятам запропонували пройти по ділянці й уважно подивитися, де більше розцвіло квітів — на сонці чи в затінку. Обійшовши ділянку, вони побачили, що на сонячних місцях квітів більше, а в затінених менше.

— Хто з вас помітив, чим відрізняються квіти на сонці від тих, що ростуть у затінку?

Спочатку діти мовчать, потім знову біжать до квітів, порівнюють їх.

— На сонці вони трохи світліші,— несміливо почала Маринка,— і листочки, і квіти у них світліші.

— І стебла тонші,— додав Вова.

— Гаразд, давайте подивимось на ештолцію: де більше квітів — на сонці чи в затінку?

— На сонці! Тут їх так багато, що й листя не видно. А під деревом зовсім немає квітів і листя пожовкло.

— Тепер уважно подивіться на сальвію, наперстянку. Порівняйте, чим у них відрізняються квіти на сонці і в затінку.

Діти вкрай здивовані: і там листя темнозелене і тут, і там квітів багато і тут! Вихователька допомагає їм зробити висновок, що не всім рослинам потрібно багато сонця, є й такі, які добре ростуть у затінку.

Далі вихователька пропонує визначити, на яких кущах більше помідорів. Оглянувши грядки, діти пе-

реконуються, що плодів більше на кущах, які освітлюються сонцем: вони більші за розміром і серед них більше достиглих, а в тіні вони дрібніші і дуже мало червоних.

Організовуючи подібні спостереження за цибулею, буряками, квасолею, вихователька допомагає дітям дійти висновку, що гарний урожай овочів можна виростити тільки на сонці.

Щоб показати, як умови зовнішнього середовища впливають на ріст і розвиток рослин, дітям надали змогу порівняти квіти, які залишаються і взимку на ділянці, з тими самими квітами, перенесеними в теплицю. Китайська гвоздика в теплиці розцвіла вже в лютому. А на ділянці в цей час вихователька розкопує сніг навколо гвоздики і пропонує дітям знайти пуп'янки. Марна справа: їх немає. В результаті діти переконуються, що рослинам потрібне тепло.

Продумана робота потрібна для того, щоб дати дітям уявлення про розмноження рослин. Починаємо її із збирання насіння. Діти збирають насіння братків, гвоздики, нагідок, айстр, циній, чорнобривців, сальвії, вічно квітучої бегонії та овочевих культур — моркви, петрушки, буряків, капусти. Виконують бульбову бегонію, переносять у теплицю герань, канни, хризантеми, спостерігають, як дорослі викопують бульби жоржин. В процесі цієї роботи дошкільнята дізнаються, що кожна рослина по-своєму зберігає насіння, тому й збирати його доводиться по-різному. У сальвії насіння міститься у відкритих засохлих квітах, перевернувши які, його можна легко висипати. У флоксів — у круглій коробочці, а в айстр і в ромашок — як у соняшника. Насіння братків міститься в закритій коробочці. Коли коробочки висихають, вони тріскаються — і насіння розлітається на всі боки. Щоб зібрати його, коробочки треба обгорнути папером або марлею.

У листопаді проводимо заняття для закріплення знань про насіння. Вихователька ставить перед дітьми ящики з неочищеним насінням і про-

понує визначити, з яких воно рослин, в які пакетики яке насіння вони будуть зсипати. Показує, як зручніше дістати насіння з коробочок, сухих квітів.

Далі починається систематична робота по вирощуванню салату, розсади помідорів і квітів у теплиці. Першим посіяли в ящику насіння салату, накрили склом і поставили в теплому місці. Через кілька днів воно зійшло. Тоді скло прибрали і перенесли ящик у більш прохолодне місце. Через чотири дні салат пікірували на стелажі. А ще через два тижні діти вже годували його листям білочку і папуг.

Складніше вирощувати бульбову бегонію. Наприкінці листопада в ящики, на дно яких поклали черепки, насипали землі, прикрили снігом. Коли він розтанув, посіяли насіння бегонії (оскільки воно дуже дрібне, його довелося змішати з піском), а потім накрили склом. Через три тижні з'явилися сходи, і ящики перенесли в прохолодне місце. Коли вирости перші справжні листочки розсади, вихователька пікірувала її в присутності дітей (розсада дуже дрібна й ніжна). У березні діти насипали землі в маленькі горщики і пересадили в них розсаду бегонії. Надалі вони спостерігали, як вона прийнялась, розпушували землю дерев'яними кілочками, поливали. В травні бегонія вже зацвіла, її почали щодня виносити на відкрите повітря і нарешті висадили в ґрунт на клумбах.

Так само взимку під керівництвом виховательки діти живцювали герань. А на початку червня, вже квітучу, висаджували у відкритий ґрунт.

У період з лютого по квітень діти сіють насіння сальвії, айстр, цинії, ротиків. Пересаджуючи кімнатні рослини, вони дізнаються, що одні з них розмножуються поділом коріння, а інші листовими розетками і т. д.

Цікаві спостереження проводяться з дітьми над живими організмами, які приносять рослинам користь або завдають їм шкоди.

Після теплої травневої дощу

дошкільнята вийшли на прогулянку. По доріжках розповзлися дощові черв'яки.

— Скільки черв'яків! — вигукнув один хлопчик. — Дави їх!

— Зачекайте, діти, — сказала вихователька. — Даваймо пригадаємо, навіщо ми розпушували землю на городі.

— Щоб краще було корінню рослин. Щоб воно дихало.

— Правильно, щоб до коріння надходило повітря. А де живуть черв'яки?

— У землі.

— Так, у землі. І коли вони пересуваються, то роблять проходи. По них до коріння рослин також надходить повітря. Як ви гадаєте, приносять користь черв'яки рослинам чи завдають шкоди?

— Приносять користь.

— То їх слід знищувати чи ні?

— Ні!

Коли з'явилися метелики капустянки, вихователька запропонувала дітям придивитися, на які рослини вони найчастіше сідають.

— На капусту, — твердо сказала Таня.

— Даваймо подивимось, що вони там роблять.

На зворотному боці листя діти знайшли жовті яєчка. Акуратно зрізали два листки і помістили в садок. Через кілька днів на них з'явилася гусінь, і діти побачили, як вона їла капустяне листя. Так вони дізналися про шкідливого метелика. У садку діти бачили, як об'їдає троянду попелиця і як знищує її маленький жук-сонечко. Таким чином вони дізналися, що й рослини мають друзів і ворогів, що з шкідниками рослин треба боротися, а їхніх друзів оберегти.

Ознайомлюючи дошкільнят з природою, ми на кожному кроці прагнули показати роль людської праці в її перетворенні.

— Діти, подумайте, чому айстри, посаджені розсадою, зацвіли раніше, ніж посіяні?

Оля несміливо пояснила:

— Коли ми садили розсаду, насіння тільки починало сходити.

— Правильно. Насіння ще тільки

сходило, а розсада вже мала по чотири — шість листочків. Отже, щоб мати ранні квіти, треба вирощувати розсаду в теплиці і парниках.

Подібні спостереження провели над цинією, чорнобривцями і переконалися, що квіти, вирощені спочатку в теплиці, розцвітають раніше. А помідори, посіяні навесні на грядках, так і не встигли дозріти.

Навесні вихователька запропонувала дітям посіяти по дві грядки моркви і редису. Сіяли в один день одним і тим самим насінням. Вихователька сказала: «За однією грядкою доглядати не будемо. Подивимось, чи однаковий урожай зберемо».

На грядці, за якою доглядали, виріс великий соковитий редис, а на другій була тільки зав'язь.

Коли підв'язували помідори, хтось із дітей недбало зав'язав мотузки на двох кущах. Вузли розійшлися, і кущі лягли на землю. Під час збирання врожаю діти показали виховательці плоди, що з одного боку загнили.

— З яких кущів ви їх зірвали?

— Ось з цих, — показали діти на полегли рослини.

Вихователька пояснила, що плоди лежали на вологій землі і тому

почали загнивати. Щоб цього не було, треба підв'язувати кущі помідорів до кілочків.

— Але ж ми підв'язали їх!

— Так, ми підв'язали помідори, але хтось із вас погано зав'язав мотузки на цих двох кущах, і вони під вагою плодів лягли на землю. Як бачите, все треба робити правильно.

Працюючи на ділянці, діти дізналися і про те, що підживлені добривами рослини розвиваються швидше й цвітуть пишніше. Так, коли на цинерарії з'явилась зав'язь, вихователька запропонувала відібрати рослини з однаковими пуп'янками. Частину з них підживили добривами. Через тиждень підживлені пишні розквітли, а непідживлені ні.

У процесі подібних спостережень, догляду за рослинами, з розповідей вихователів у дітей поступово формується розуміння того, що між природними явищами існує тісний взаємозв'язок, що все в природі обумовлено, і люди своїм активним втручанням в життя рослин можуть змінювати їх у своїх інтересах.

Знання явищ природи сприяє розвитку реалістичних уявлень, які є основою для формування матеріалістичного світогляду.

Багатий урожай.